

הודעה לתקשורת

אתר: www.cbs.gov.il; דוא"ל: info@cbs.gov.il; פקס: 02-6521340

ירושלים, ב בטבת, תשפ"ג
26 בדצמבר, 2022
420/2022

מדד הפריפריאליות של יישובים ושל רשויות מקומיות, 2020 Peripherality Index of Localities and Local Authorities, 2020

אזור פריפריאלי מוגדר כאזור מרוחק מאפשרויות (כגון שווקים, מקומות תעסוקה ושירותי בריאות), מפעילויות (כגון עבודה, לימודים, קניות ופנאי) או מנכסים הקיימים בכל האזורים, כולל באזור עצמו. מדד הפריפריאליות נבנה בהתאם להגדרה זאת, במטרה לאפיין את היישובים ואת הרשויות המקומיות לפי מיקומם הגאוגרפי בטווח בין הפריפריאלי ביותר לבין המרכזי ביותר. ערך המדד מחושב כסכום משוקלל של שני מרכיבים: **נגישות פוטנציאלית** - במשקל של $2/3$, ו**קרבה לגבול מחוז תל אביב** - במשקל של $1/3$. מרכיב הנגישות הפוטנציאלית מבטא את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב מבטא את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה מרכז כלכלי ועסקי של המדינה. הערך הנמוך של המדד מציין את היישוב הפריפריאלי ביותר, והערך הגבוה – את היישוב המרכזי ביותר.

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מציגה **מדד פריפריאליות של יישובים בישראל לשנת 2020**. הניתוח נערך עבור 1,213 יישובים, מתוכם 201 עיריות ומועצות מקומיות ו-1,012 יישובים בתוך 54 מועצות אזוריות, לפי המפה המוניציפלית המעודכנת לשנת 2020.
- ערך מדד הפריפריאליות של היישובים בשנת 2020 נע בין **-2.548** עבור אילות (יישוב במועצה אזורית חבל אילות, היישוב הפריפריאלי ביותר) לבין **4.973** עבור גבעתיים (היישוב המרכזי ביותר).
- כמו כן הוצג **מדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות לשנת 2020**: עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות. ערך המדד של מועצה אזורית מתקבל כממוצע של ערכי מדד היישובים בתוך המועצה, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם. מדד זה מעדכן את מדד הפריפריאליות של יישובים ורשויות מקומיות לשנת 2015, והוא נבנה באותה השיטה ולפי אותם הפרמטרים ששימשו לבניית המדד הקודם.
- מדדים אלו מתפרסמים אחת ל-5 שנים.

על פי מדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות, 2020

- **10 הרשויות המקומיות הפריפריאליות ביותר הן:**

אילת, חבל אילות, הערבה התיכונה, עין קנייא, מגדל שמס, מצפה רמון, ע'ג'ר, בוקעאתא, מסעדה, מטולה.

- **10 הרשויות המקומיות המרכזיות ביותר הן:**

גבעתיים, תל אביב-יפו, רמת גן, בני ברק, גבעת שמואל, ירושלים, קריית אונו, פתח תקווה, חולון, גני תקווה.

הרשויות המקומיות חולקו ל-10 קבוצות (אשכולות) הומוגניות שאינן שוות גודל, לפי ערכי מדד הפריפריאליות שלהן. החלוקה בוצעה בשיטת ניתוח אשכולות, כך ששונות ערכי המדד בתוך הקבוצות תהיה מינימלית ככל האפשר, ושונות ערכי המדד בין הקבוצות תהיה מקסימלית. באשכול 1 נמצאות הרשויות הפריפריאליות ביותר, ובאשכול 10 – הרשויות המרכזיות ביותר.

לוח א מציג את מספר הרשויות ואת גודל אוכלוסייתן בכל אשכול פריפריאליות 2020.

לוח א - התפלגות של רשויות מקומיות לפי אשכול הפריפריאליות, 2020

סה"כ אוכלוסייה	מספר רשויות מקומיות	אשכול פריפריאליות
179,462	18	1
278,679	20	2
607,388	47	3
769,119	39	4
1,302,938	41	5
1,638,513	45	6
716,898	15	7
932,390	16	8
1,862,476	9	9
928,467	5	10
9,216,330	255	סה"כ

היישובים בתוך המועצות האזוריות סווגו ל-10 אשכולות לפי ערכי מדד הפריפריאליות שלהם ולפי גבולות האשכולות של הרשויות המקומיות.

לוח ב מציג את מספר היישובים ואת גודל אוכלוסייתם בכל אשכול פריפריאליות 2020. הלוח מתייחס לכל היישובים, כולל עיריות ומועצות מקומיות.

לוח ב - התפלגות של יישובים לפי אשכול הפריפריאליות, 2020

סה"כ אוכלוסייה	מספר יישובים	אשכול פריפריאליות
184,302	119	1
278,049	146	2
588,934	235	3
862,163	210	4
1,223,407	151	5
1,659,219	233	6
679,794	56	7
947,290	46	8
1,864,705	12	9
928,467	5	10
9,216,330	1,213	סה"כ

שיטת החישוב

מרכיב הנגישות הפוטנציאלית (Potential Accessibility) עבור יישוב נדון מחושב כסכום הפוטנציאלים של האוכלוסייה¹ של 1,213 היישובים שעבורם חושב המדד. הפוטנציאל של אוכלוסיית היישוב (ביחס ליישוב הנדון) שווה לגודל אוכלוסיית היישוב מחולק בפונקציית המרחק למרכז היישוב ממרכז היישוב הנדון. מרכזי היישובים הוגדרו לפי ממוצע הקואורדינטות של המבנים בתוך שטח השיפוט של כל יישוב. חישוב המרכיב² כולל שני פרמטרים: מרחק עצמי המשמש כפרמטר האיזון של גודלי האוכלוסייה העצמית, וחזקה בפונקציית המרחק המהווה פרמטר הרגישות למרחק. פרמטרים אלה נשאו ללא שינוי כפי ששימשו לבניית מדד הפריפריאליות 2015. המרחק בקילומטרים מכל יישוב לכל יישוב הוגדר לפי הדרך הקצרה ביותר במערכת צירי התנועה בכבישים המעודכנת לדצמבר 2020, תוך אילוף של כבישים החסומים מטעמי בנייה או ביטחון.

¹ פוטנציאל של אוכלוסייה מוגדר כהשפעה של אוכלוסייה P במרחק d.

² נוסחת הנגישות הפוטנציאלית: $A_i = \sum_{j=1}^{1,213} \frac{P_j}{d_{ij}^{1.19}}$, כאשר A_i - נגישות פוטנציאלית של יישוב i,

P_j - גודל אוכלוסייה של יישוב j, d_{ij} - מרחק בקילומטרים ממרכז יישוב i למרכז יישוב j,

d_{ii} - מוגדר כ-3 ק"מ לכל יישוב ומשמש כפרמטר האיזון של גודלי האוכלוסייה העצמית.

מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב. כל יישוב הנמצא בתוך מחוז תל אביב³ (שהוא גם הגלעין והטבעת הפנימית של מטרופולין תל אביב) מקבל ערך אפס במרכיב זה. לכל יישוב הנמצא מחוץ למחוז תל אביב מחשבים את המרחק הקצר ביותר בקילומטרים ממרכז היישוב עד לגבול המחוז, במערכת צירי התנועה בכבישים. ערך זה מוכפל במינוס אחד, כך שככל שערך המרכיב גדול יותר היישוב יהיה מרכזי יותר.

ערך מדד הפריפריאליות של יישוב מתקבל כשקלול ציוני התקן (standardized values) של שני המרכיבים, עם משקל 2/3 למרכיב הנגישות הפוטנציאלית ו-1/3 למרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב. הערך הנמוך של המדד מציין את היישוב הפריפריאלי ביותר והערך הגבוה של המדד מציין את היישוב המרכזי ביותר.

ערך מדד הפריפריאליות של רשות מקומית הוא ערך מדד של עירייה, מועצה מקומית או מועצה אזורית כפי שהתקבל מהעיבוד של היישובים. ערך מדד הפריפריאליות של מועצה אזורית התקבל כממוצע של ערכי מדד היישובים בתוך המועצה, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם.

בניית המדדים בוצעה **בליווי ועדת ההיגוי** הכוללת נציגים מהאקדמיה, ממשרדי הממשלה, מהרשויות המקומיות ומגופי מחקר שונים.

לוחות

לוח 1 - רשויות מקומיות בסדר עולה של מדד הפריפריאליות 2020: [ערך מדד, דירוג ואשכול, ערך ודירוג לפי כל אחד ממרכיבי המדד](#)

לוח 2 - יישובים בסדר עולה של מדד הפריפריאליות 2020 - [ערך מדד, דירוג ואשכול, ערך ודירוג לפי כל אחד ממרכיבי המדד](#)

לוח 3 - יישובים בתוך מועצות אזוריות בסדר אלף-ביתי של שמות המועצות האזוריות, ובתוך כל מועצה אזורית - [בסדר עולה של מדד הפריפריאליות 2020](#)

[ביאור קוד מעמד מוניציפאלי ורשימת המועצות האזוריות](#)

³ היישובים הנכללים במחוז תל אביב הם: תל אביב-יפו, כפר שמריהו, הרצלייה, גליל ים, רמת השרון, בני ברק, גבעתיים, רמת גן, קריית אונו, אור יהודה, אזור, חולון, בת ים.